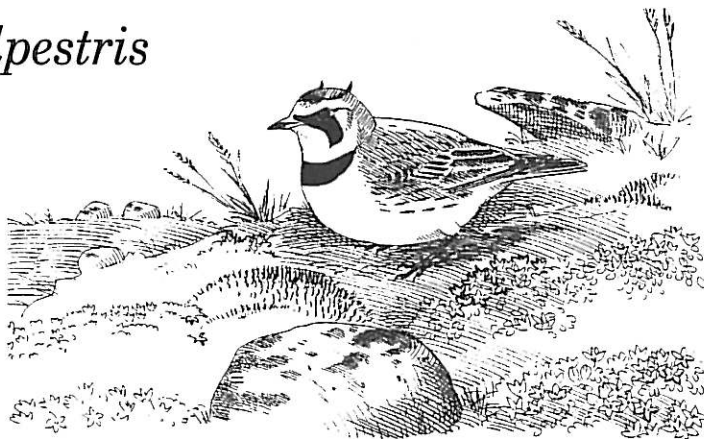

Fjellerke *Eremophila alpestris*

Global utbredelse

Fjellerka har en vid utbredelse i den holarktiske region, med mange underarter utbredt i Europa, Asia, Nord-Afrika og Nord-Amerika. I den palearktiske region har den i hovedsak en todelt utbredelse med en nordlig underart *flava* og flere sørlige underarter. Den nordlige underarten hekker i et belte fra det nordlige Fennoskandia, gjennom Nord-Russland og Nord-Sibir til Anadyr, samt i Øst-Sibirs fjelltrakter sør til Stanovoj og Bajkalsjøen.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge forekommer underarten *flava* i to hovedområder, i de sørnorske høyfjell fra Hardangervidda i sør til Dovrefjell i nord og videre øst til Femundstraktene, samt i et område som i hovedsak omfattes av Finnmark fylke. Den kan trolig også unntaksvis forekomme enkelte steder i grensetraktene mot Sverige sørover til Nord-Trøndelag. Dagens utbredelse ser ikke ut til å avvike vesentlig fra det som er kjent fra tidligere.

Utbredelseskartet for Finnmark er neppe representativt pga. den heller dårlige dekningsgraden i dette området. Fjellerka finner vi på karrige og forblåste fjellplatå, grus- og lavflyer, og i slake fjellsider i den øverste delen av vierregionen og i lavregionen. Dette er områder med ytterst sparsom vegetasjon, og fjellerka ser her ut til å foretrekke habitater av typen rabbesivhei, trolig fordi disse er blant de første som blir snøbare om våren.

I Sør-Norges sentrale fjellstrøk finner vi den typisk i høydebeltet mellom 1100 og 1500 moh med hovedtyngde mellom 1200 og 1400 moh. I Finnmark holder den til i lignende habitater langs kysten fra strandlinja og opp til ca. 300 moh, men forekommer også på åpne og vegetasjonsfattige sletter inne på selve Finnmarksvidda. Reiret legges helt åpent og ubeskyttet på slett mark med kun sparsom vegetasjon.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Fjellerka hekker spredt i øde og ofte lite tilgjengelige høyfjellsområder (Sør-Norge). Den er godt kamuflert og gjør ofte lite vesen av seg, slik at den lett oversees. Det er derfor vanskelig å få en god oversikt over bestandsstørrelsen. Opplysninger om aktuelle bestandstettheter er da også sparsomme, men i Sør-Norge synes 0.5 til 3 par/km² å være typiske verdier (Spjøtvoll 1970, I. Byrkjedal pers. medd., Stueflotten 1990). Dette betyr at en vil kunne påtreffe fra 1 til 6 par pr. mil i aktuelle hekkeområder. Samlet norsk bestand ligger trolig på 2000-10.000 par. Opplysnin-

ger om artens bestandsutvikling i Norge er mangelfulle, noe som gjør det vanskelig å si noe sikkert om mulige endringer. Høsttrekkdata fra Sverige, Finland og til en viss grad også Norge, kan tyde på en til dels betydelig reduksjon i hekkebestandene i det nordlige Fennoskandia de siste 20 årene (Hildén 1987). Denne reduksjonen berører trolig også bestanden i Troms og Finnmark, hvor de få funn i Atlas-prosjektet er påfallende sammenholdt med Haftorn (1971). I Sør-Norge derimot er det ingenting som tyder på at det har skjedd vesentlige endringer i bestandsstørrelsen, bortsett fra på Dovrefjell, hvor bestanden synes å ha hatt en markert tilbakegang i løpet av de siste 20 år (S. Tegenfeldt pers. medd.). Forskjellen kan muligens skyldes en ugunstig utvikling i overvintringsområdene til den nordligste bestanden. Disse ligger trolig i de sørlige deler av det tidligere Sovjetunionen, mens den sørnorske bestanden ser ut til å overvintre i Nordsjøområdet (Hildén 1987).

Hekkebiologi

Hannene ankommer normalt hekkplassene noe før hunnene. Eggleggingen kan starte svært tidlig, på høyfjellet i Sør-Norge alt fra slutten av mai, men oftest i midten av juni, i Finnmark omtrent samtidig. Fjellerka er en av meget få arter som nord for polar-sirkelen og i høyfjellet forholdsvis ofte legger to kull, og da må den nødvendigvis starte tidlig. Det andre kullet legges som regel rundt 1. juli. Hannen ser i slike tilfeller ut til å ta seg av ungene fra 1. kull, mens hunnen ruger ut og fostrer opp 2. kull (Spjøtvoll 1970). Rugetiden er på 10-14 døgn, og ungene forlater reiret etter typisk 9-13 døgn før de er flygedyktige 16-18 døgn gamle.

Trekkforhold

Fjellerka ankommer Sør-Norge i slutten av april og begynnelsen av mai, og sees da av og til i lavlandet enkeltvis eller i små flokker. Til Øst-Finnmark ankommer den vel en uke seinere. Den forlater oss igjen i september-oktober. Fjellerka i Sør-Norge ser i hovedsak ut til å ha en østlig trekkroute gjennom Sverige og Danmark til overvintringsområdene rundt Nordsjøkysten. Bestanden i Finnmark berører neppe Norge i det hele tatt under trekket. Arten opptrer som følge av dette heller sparsomt på høsttrekket i Sør-Norge, men er tilsynelatende regelmessig å se på steder som Jæren og Lista. Enkelte individer kan stundom også overvintre på disse lokalitetene og noen andre steder langs kysten av Sørøstlandet.

Steinar Stueflotten

Fjellerke *Eremophila alpestris*

41 ● Konstatert hekking

29 ● Sannsynlig hekking

35 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

